

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(м. Харків, 29 травня 2015 року)

Випуск 6

УДК 351.74
ББК 67.301.162
П68

Редакційна колегія:

С. Є. Кучерина (головний редактор), С. О. Гриненко,
І. М. Зеленська, В. Л. Соколкін, Д. І. Тарасенко, М. М. Юрлов

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст.

Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, м. Харків, 29 трав. 2015 р. / редкол.: С. Кучерина (голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – Вип. 6. – 344 с.

ISBN 978-966-458-849-9

Збірник містить тези доповідей і виступів науковців, практичних працівників та курсантів, присвячених проблемам реформування правоохоронної системи, соціального захисту працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, учасників АТО та осіб, звільнених з військової служби; проходження військової служби, забезпечення законності та відповідальності військовослужбовців; договірної роботи в Службі безпеки України; представництва інтересів СБ України та інших правоохоронних органів у судах; проблемним питанням правозастосовної діяльності, які виникають у практиці оперативних підрозділів та органів досудового розслідування; забезпечення інформаційної безпеки та боротьби з тероризмом й іншим питанням правового забезпечення оперативно-службової діяльності.

Для співробітників правоохоронних органів, науковців, викладачів, курсантів і студентів вищих юридичних навчальних закладів.

**УДК 351.74
ББК 67.301.162**

Адреса Інституту: 61002, м. Харків, вул. Мироносицька, 71

Телефон/факс: (057)700-34-55

E-mail: ipuk.kharkov@gmail.com

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015

© Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України, 2015

© Видавництво «Право», 2015

ISBN 978-966-458-849-9

8. ІНШІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бабаєва Олександра Володимирівна
асистент кафедри кримінального про-
цесу та оперативно-розшукової діяль-
ності Національного юридичного уні-
верситету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО ЗАКРИТИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД У ПІДГОТОВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Забезпечення прозорості судової процедури дає змогу ефективніше протидіяти випадкам прийняття неправосудних рішень, судової тяганини, порушення розумних строків розгляду справ у суді, неможливості сторін ознайомитися з матеріалами справи чи прийнятим рішенням суду, тощо.

У забезпеченні такої діяльності суду важливу роль відіграє засада гласності і відкритості судового провадження, яка закріплена у статті 129 Конституції України та у статті 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Положення щодо відкритості судового процесу знаходять своє відображення також у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК), зокрема, у статті 27, яка у частині другій закріплює, що кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Гласність і відкритість судового розгляду у свою чергу тісно пов'язані із засадою доступу до правосуддя, що включає в себе: відкрите ведення судового розгляду; доступність та зручність використання приміщень суду; забезпечення судом можливості ефективної участі у процесі всіх, хто постає перед ним, у тому числі осіб з обмеженими фізичними можливостями; повага й ввічливість з боку працівників суду до кожного, з ким вони контактують, не принижуючи гідності цих осіб.

Слід зазначити, що відповідно до КПК питання про відкритість судового розгляду у судовому провадженні вирішується судом ще до його початку. Так, прийнявши у підготовчому провадженні рішення про призначення судового розгляду на підставі обвинувального акта, клопотання

про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, суд повинен вирішити перелік питань, пов'язаних з його підготовкою (ст. 315 КПК). Одним з таких питань є обов'язок з'ясувати, у відкритому чи закритому судовому засіданні необхідно здійснювати судовий розгляд (п. 2, ч. 2 ст. 315 КПК). Законодавець не ставить вирішення цього питання у залежність від клопотань сторін, натомість, покладає на суд цей обов'язок у зв'язку з тим, що державою як забезпечується гласність судового процесу, так і здійснюється захист інформації, яка охороняється законом.

Суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках: 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте чи сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи; 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом; 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Також, особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні на підставі п. 3 ч. 2 ст. 27 КПК.

Вирішуючи питання про закритий судовий розгляд, або його частину, суд повинен встановити відповідні для цього підстави. Так, якщо призначення закритого судового розгляду на підставі п. 3 ст. 27 КПК відбувається, як правило, за клопотанням осіб, щодо яких можуть бути розголошені такі відомості, суд не зобов'язаний задовольняти таке клопотання автоматично, наприклад, лише через бажання про те одного з учасників провадження, оскільки це може порушити засаду відкритості судового розгляду. Прийняття такого рішення судом можливе лише на підставі оцінки наявних обставин та внутрішнього переконання, що у даному випадку тісно пов'язане з нормами етики та моралі. Іншим чином вирішується це питання, якщо підставою для прийняття рішення про закритий судовий розгляд, є можливість розголошення таємниці, що охороняється законом (п. 4 ч. 2 ст. 27 КПК).

Так, відповідно до ст. 21 ЗУ «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. Відносини, пов'язані з правовим режимом конфіденційної інформації, регулюються законом. Порядок віднесення інформації до таємної або службової, а також порядок доступу до неї регулюються законами.

До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості: 1) про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту; 2) про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей; 3) про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; 4) про факти порушення прав і свобод людини і громадянина; 5) про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб; 6) інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Щодо службової інформації, то вона може міститися лише в документах суб'єктів владних повноважень, визначених у статті 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», що стосується їх діяльності, зокрема стаття 9, чітко окреслює коло інформації, яка може належати до категорії «службова»: 1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою прямої діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; 2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Отже, якщо інформація належить до вказаного кола, вона може отримати статус «службової». У випадку віднесення певної інформації до службової відповідно до частини 2 статті 9 цього Закону документам,

що її містять, присвоюється гриф «для службового користування». Проте віднесення інформації до службової не означає, що вона не є публічною. Свій «публічний статус» вона зберігає, проте переходить до категорії інформації з обмеженим доступом.

І, нарешті, до таємної інформації належить: державна таємниця (статті 1 та 8 ЗУ «Про державну таємницю»); адвокатська таємниця (ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»); банківська таємниця (ст. 60 ЗУ «Про банки та банківську діяльність»); комерційна таємниця (статті 36, 162 Господарського кодексу України); таємниця усиновлення (ст. 226 Сімейного кодексу України) та ін.

Таким чином, обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог: 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Доступ до інформації обмежується лише за умови наявності всіх трьох вимог. При відсутності хоча б однієї з них інформація є відкритою (частина 2 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»).

Таким чином, приймаючи у підготовчому провадженні рішення про проведення закритого судового розгляду (або його частини), суд повинен на підставі існуючих фактичних даних та положень національного законодавства, визначити характер інформації, що міститься у кримінальному провадженні. За наявності таких даних, суд або зобов'язаний прийняти рішення про проведення закритого судового розгляду (наприклад, коли інформація, що міститься у матеріалах кримінального провадження становить державну таємницю), або прийняти таке рішення на підставі внутрішнього переконання (наприклад, щодо відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи, тощо).